

Nr 79

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till ersättningsanstalter för Långholmen och för kvinnofängelset i Växjö; given Stockholms slott den 17 februari 1956.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Herman Zetterberg

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 februari 1956.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med cheferna för social- och finansdepartementen anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg.

I årets statsverksproposition (kapitalbudgeten, bil. 23) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition, för budgetåret 1956/57 beräkna investeringsanslag till följande ändamål, nämligen till *Ersättningsanstalter för Långholmen m. m.* 1 740 000 kronor samt till *Ersättningsanstalt för kvinnofängelset i Växjö m. m.* 1 290 000 kronor. Jag anhåller nu att få upptaga dessa anslagsfrågor till fortsatt behandling.

Kapitalbudgeten

Statens allmänna fastighetsfond

[1] Ersättningsanstalt för Långholmen m. m.

Fångvårdsbyggnadsutredningen,¹ som av mig tillkallats för att utreda frågan om successiv förnyelse av fångvårdens anstaltsbestånd, har i ett betänkande (stencilerat) den 2 november 1955 lagt fram förslag till ersättningsbyggnader för Långholmsanstalten (603 platser, varav å kronohäktet 151). Utredningen föreslår, att den nuvarande östra anstaltsgruppen, som har Långholmen som centralanstalt och är dubbelt så stor som någon av de övriga, delas upp på två grupper. Långholmsanstalten föreslås därvid ersatt med två nya centralanstalter, en för den reducerade östra gruppen och förlagd i närheten av Stockholm (Åkersberga) samt en för en ny anstaltsgrupp i det inre av Mellan-Sverige och placerad i Kumla stad. För de båda nya centralanstalterna har tomtområden — väl tilltagna för tillgodoseende av eventuella utvidgningsbehov i framtiden — preliminärt förvärvat. Vidare framlägger utredningen förslag till överenskommelse med Stockholms stad om att staden skall uppföra särskilt häkte i den centrala staden, jämväl avsett för Stockholms läns behov. Beträffande frågan om förläggning av den rättspsykiatriska kliniken, vilken för närvarande är inrymd i en särskild byggnad på Långholmen, ämnar utredningen avge förslag under år 1956.

Fångvårdsbyggnadsutredningens förslag

Centralanstalt vid Åkersberga

Utredningen föreslår att 300 av ersättningsplatserna för Långholmen anskaffas genom uppförande av en ny centralanstalt i närheten av Stockholm. I samarbete med Stockholmstraktens regionplanenämnd har utredningen undersökt ett tjugutal områden. Efter ingående undersökningar och överläggningar med representanter för berörda kommunala myndigheter förordar utredningen ett område i Österåkers kommun av Stockholms län, omfattande fastigheterna Runö 7¹ samt Husby 1¹, 2² och 5¹ (Runö gård). Fastigheterna har en areal av något över 161 har, varav 29,5 har skog.

Runö gårds ägor gränsar i öster till Åkersberga stationssamhälle. Gårdens västra delar, skogsskiftet å Husbyägorna, ligger i anslutning till befintlig fritidsbebyggelse vid Gottsunda. Norr om området löper Norrtäljevägen förbi. Åt söder har man järnvägslinjen Stockholm—Österskär. Vägnetet kommer att inom en nära framtid utbyggas i kanterna av området, till viss del över

¹ Landshövdingen T. Bergquist, byråchefen i socialstyrelsen T. Eriksson, byråchefen i fångvårdsstyrelsen B. Forssell, grosshandlaren W. Josephson, byrådirektören i statens organisationsnämnd P. Tammelin och chefen för byggnadsstyrelsen generaldirektören G. Wejke.

området. Närmaste station är Åkers-Runö. Området kring Åkers-Runö — till vilket ifrågavarande gård alltså hör — skiljes från Åkersberga av Åkers kanal. På norrsidan finnes via Norrtäljevägen en förbindelse över kanalen medelst en landsvägsbro. På sydsidan går endast en järnvägsbro. Det är dock meningen att denna bro inom några år skall få en sidolöpande landsvägsbro.

Enligt utredningens mening kommer anstalten att få ett mycket gynnsamt läge, framför allt ur trafiksynpunkt. Avståndet per järnväg till Östra station i Stockholm är 25 km från Åkers-Runö. Vägavståndet är för närvarande 34 km till Gustav Adolfs torg men förkortas åtskilligt med den nya Norrtäljevägen. Ytterligare förkortning av vägen väntas komma till stånd längre fram. Närmaste sjukhus är Stockholms läns centrallasarett i Mörby, vilket redan är ett välutrustat sjukhus och kommer att ytterligare utbyggas med olika specialavdelningar. Österåkers kommuns centrum ligger i Åkersberga. Detta stationssamhälle har för närvarande ca 2 500 innevånare och utvidgas raskt. Bebyggelsen är i huvudsak modern. Centralskola finns, liksom läkare och tandläkare.

Kommunalfullmäktige i Österåker har vid sammanträde den 12 september 1955 beslutat förbinda sig — under förutsättning att en anstalt för omkring 300 intagna med en personal på ca 125 anställda placeras på den ifrågasatta platsen — dels att kostnadsfritt för staten framföra vatten- och avloppsledning till tomtgränsen för den nya anstalten och att icke betinga sig någon anslutningsavgift, dels att svara för bostäder till befattningshavare som ej erhåller bostäder genom statens försorg. Bostäderna skall vara tillgängliga vid den tidpunkt, då anstalten tas i bruk, enligt detaljerade överenskommelser som senare träffas.

Efter förhandlingar med ägarna till Runö gård har utredningen med dem upprättat ett preliminärt avtal angående köp av gården. Avtalet är såsom bilaga A fogat till denna proposition. Överenskommelsen innebär dels att ägarna erhåller 1 miljon kronor, varav 300 000 kronor erlagges den 1 juli 1956 och återstoden vid tillträdet den 14 mars 1957, dels att ägarna fram till den 14 mars 1960 får arrendera den del av gården som icke omedelbart beröres av byggnadsföretaget. Köpet har ingåtts under förutsättning att statsverket, om uppgörelse ej kunde nås, skulle tillgripa expropriation, och i köpeavtalet ingår därför ett säljarförbehåll rörande en eventuell beskattning för uppkommen realisationsvinst. Domänintendenten i norra domänområdet, som med biträde av skogsteknisk sakkunnig värderat egendomen, har tillstyrkt uppgörelsen. Lantmätarna i bostadsstyrelsen Bengt Brändström och Karl-Erik Eriksson, som för utredningens räkning utfört en separat värdering, har »icke velat avråda från en köpeskilling av 1 000 000 kronor».

Utredningen har ansett, att hela egendomen bör förvärvas av kronan, emedan det gjorts gällande, att efter en försäljning av endast de områden som erfordras för fångvårdsanstalten och tillhörande skyddsområde den återstående delen av egendomen inte lämpligen kan utnyttjas som självständigt jordbruk. Undersökningar torde böra göras angående den framtida dispo-

sitionen av de fastighetsdelar som inte direkt erfordras för fångvårdsändamål.

Utredningen föreslår att 1 miljon kronor anvisas för budgetåret 1956/57 till inköp av Runö gård samt att det uppdrages åt fångvårdsstyrelsen att genomföra köpet.

Med biträde av byggnadsstyrelsen har utredningen uppgjort skissförslag för anstaltens utformning. Sedan statsmakterna tagit ställning till förslaget om förlägningsplats, avser utredningen att avge ett detaljerat förslag till byggnads- och personalplan för den nya anstalten.

Centralanstalt i Kumla

Utredningen anser att 200 av ersättningsplatserna för Långholmen bör anskaffas genom att en ny centralanstalt uppföres i Örebro län. I samråd med länsarkitekten i länet har utredningen undersökt flera möjliga förlägningsplatser, bland dem Örebro, Kumla, Hallsberg, Laxå och Askersund. Av de undersökta områdena har Kumla de bästa förutsättningarna. Det där ifrågasatta området ligger fritt i stadens södra utkant, ca 1 km från järnvägsstationen. Den mark som, inklusive »skyddsområde», skulle erfordras för anstalten uppgår till ca 54 har. Själva anstaltsområdet beräknas uppta ca 20 har. Staden är ensam ägare. Drätselkammaren har i brev den 27 oktober 1955 — under förutsättning av stadsfullmäktiges godkännande — erbjudit sig att till statsverket försälja erforderlig mark för ett pris av 1 krona per kvm. Domänintendenten i norra domänområdet har tillstyrkt. Kumla stad har lämnat motsvarande förbindelse som Österåkers kommunalfullmäktige. Den 20 september 1955 har staden sålunda i brev förbundit sig att, under förutsättning av att en anstalt för ca 200 intagna med en personal på omkring 100 anställda anordnas på det ifrågasatta området, dels kostnadsfritt för kronan framföra vatten- och avloppsledningar till tomtgränsen samt inte betinga sig någon anslutningsavgift och dels svara för bostäder åt de befattningshavare som ej erhåller bostäder genom statens egen försorg. Bostäderna skall vara tillgängliga vid den tidpunkt, då anstalten tas i bruk, enligt detaljerad överenskommelse som senare träffas.

I samband med att Kumlaanstalten bygges bör man även, intill denna anstalt, uppföra ett mindre häkte, avsett att ersätta fångvårdsanstalten i Örebro som bör nedläggas, enär den ligger i direkt anslutning till läroverkets i Örebro gårdsplan. Överenskommelse bör träffas med Örebro stad angående den gamla anstaltens rivning i syfte att snarast möjliggöra läroverkets utbyggnad.

Utredningen föreslår att för budgetåret 1956/57 540 000 kronor anvisas för inköp av erforderlig mark till ny anstalt i Kumla, samt att det uppdrages åt fångvårdsstyrelsen att verkställa köpet. Utredningen ämnar under år 1956 avge ett detaljerat förslag till byggnads- och personalplan.

För den byggnadstekniska bearbetningen av Åkersberga- och Kumlaförslagen föreslås att ett belopp av 200 000 kronor avsättes under budgetåret 1956/57.

Rannsakningsfängelse i Stockholm

Utredningen framlägger förslag till avtal med Stockholms stad, enligt vilket staden på vissa villkor åtager sig att iordningställa ett rannsakningsfängelse i Stockholm med 100 platser.

Kronans och Stockholms stads skyldigheter med avseende på förvaring och underhåll av vissa rannsakningsfångar är för närvarande reglerade i ett av Kungl. Maj:t den 28 februari 1947 godkänt avtal (se prop 278/1946). Avtalet innebär i huvudsak följande. Kronan har åtagit sig — utan kostnad för staden — förvaringen och underhållet av *dels* bötesfångar, *dels* häktade, av Stockholms rådhusrätt till straffarbete eller fängelse dömda personer från och med dagen efter rådhusrättens utslag, *dels* häktade, som enligt utslag av Stockholms rådhusrätt skall intagas till förvaring eller internering, *dels* häktade, av poliskammaren till tvångsarbete dömda lösdrivare från och med dagen efter poliskammarens beslut, *dels* ock personer som tagits i förvar jämlikt författningar rörande utläningar. För häktade, rörande vilka rådhusrätten eller poliskammaren beslutat om undersökning av sinnesbeskaffenheten och som till följd därav intagits å fångvården tillhörande sinnessjukavdelning, skall staden ersätta fångvården efter avgiven räkning dess utgifter för utspisning åt de häktade efter det för avdelningen gällande portionspriset (endast kostnaden för i portion ingående proviantartiklar). Kronan har vidare åtagit sig att på vissa villkor i statlig fångvårdsanstalt i Stockholm eller, om sådan anstalt ej finnes i Stockholm, i dess omedelbara närhet förvara och underhålla andra för brott eller lösdriveri häktade personer. Beträffande sistnämnda kategori gäller, att staden skall ersätta fångvården efter avgiven räkning dess utgifter för utspisning åt de häktade efter det för vederbörande fångvårdsanstalt gällande portionspriset, och att staden såsom bidrag till kostnaderna för fängelsebyggnadernas underhåll, för bevakning, sjukvård, allmänna förvaltningskostnader och dylikt ävensom för tillhandahållande av beklädnad och sängkläder m. m. skall erlägga visst belopp per intagen och dag. Tillsvidare, till dess annorlunda överenskommes, skall ersättningen utgå med 7 kronor 50 öre per intagen och dag, dock sammanlagt lägst 5 000 kronor för år räknat. De här avsedda häktade skall utan kostnad för kronan genom stadens försorg införas till den statliga fångvårdsanstalten samt i förekommande fall inställas till rannsaking eller förhör inför rådhusrätten eller annan myndighet i Stockholm. Staden skall låta utspisa häktad som i samband med inställelse inför någon av nyssnämnda myndigheter icke återförts till den statliga anstalten för utspisning å därför avsedd tid. Därest väsentlig ändring skulle inträda i förutsättningarna för ersättning och bidrag som i det föregående sagts, äger vardera parten påkalla jämkning. Oavsett om sådan väsentlig ändring inträtt eller ej skall senast inom fem år efter avtalets ikraftträdande och sedermera före utgången av varje tioårsperiod göras en omprövning, huruvida någon förskjutning ägt rum i fråga om beräkningsgrunderna för ersättning och bi-

drag, varom överenskommelse träffats, samt, därest så befinnes vara fallet, huruvida förskjutningen är av den betydelse, att den bör för nästföljande tioårsperiod föranleda jämkning i beloppen. Ersättning och bidrag, varom överenskommelse träffats, erlägges månadsvis den 15 i varje påföljande månad.

Avtalet trädde i kraft den 1 mars 1947. Fångvårdsstyrelsen har den 27 februari 1952 tillskrivit staden och föreslagit jämkning uppåt av ersättningsbeloppet. Någon uppgörelse har emellertid ännu ej träffats.

Det förefaller uppenbart vara ett både statens och stadens gemensamma intresse, att vanliga häktade inte förläggas i en byggnad som ligger så långt bort från rådhuset och polishuset som Åkersberga. Därav skulle stora olägenheter uppkomma för polis och åklagare, när de arbetar med sina utredningar och därför behöver höra den häktade, för advokaterna, som skall förbereda försvaret, och för anhöriga och andra, som den häktade behöver få träffa i sina privata angelägenheter. Det skulle vidare uppstå stora olägenheter och kostnader för intransporten till rannsakning vid rådhusrätten, bland annat skulle det vara nödvändigt för staden att inrätta särskilda vänteceller.

Den ändamålsenligaste förläggningsplatsen för ett häkte avsett för Stockholms behov, är självfallet de kvarter på Kungsholmen där domstolsbyggnader och polishus är belägna. Till en början undersöktes därför av utredningen och en förhandlingsdelegation från Stockholms stad möjligheterna att till häkte återställa den byggnad på polishusets tomt, som tidigare varit rannsakningsfängelse för Stockholm och numera användes som ungarshotell. Med hänsyn till de stora belopp som staden nedlagt för byggnadens omändring bedömdes emellertid detta som knappast lämpligt. I stället förklarade man sig från stadens sida mera intresserad av att bygga ett nytt rannsakningsfängelse i anslutning till de nya lokaler för polisens behov, jämväl innefattande polisarrester, som staden för närvarande bygger på polihustomten.

Den överenskommelse, som träffats med stadens förhandlingsdelegerade och som bifogas såsom bilaga B till denna proposition, har följande huvudpunkter.

Kronan förbinder sig att snarast möjligt färdigställa de fångvårdsanläggningar som erfordras för att möjliggöra stadens tillträde av Långholms-
tomterna. Staden åtar sig att själv svara för förvaring och underhåll av häktade som åtalats för brott vid Stockholms rådhusrätt eller som gjort sig skyldiga till lösdriveri och skall inställas inför poliskammaren. Formuleringen i det gamla avtalet beträffande de kategorier av fångar som kronan respektive staden skall svara för har — utan att åsyfta någon ändring i sak — ersatts med en smidigare formulering. Intill dess staden kan uppfylla detta åtagande, äger staden ej förfoga över den del av Långholmen som erfordras för häktade. Staden förbinder sig vidare att, så snart förhållandena på penning- och byggnadsmarknaden så tillåter, iordningställa ett rannsakningsfängelse med 100 platser, varav 25 skall disponeras

av kronan. Sistnämnda platsantal har beräknats bland annat med hänsyn till sådana häktade som åtalats vid domstol inom Stockholms län och lämpligen bör förvaras i Stockholm. Ekonomiskt regleras åtagandena på så sätt att kronan lämnar staden ersättning med 25 procent av värdet å erforderlig tomtmark — vilken ersättning upptagits till 135 625 kronor (kostnaden för marken har upptagits till 155 kronor per kvm våningsyta och den totala våningsytan till 3 500 kvm) — samt vidare 25 procent å faktiska byggnads- och inventariekostnader för rannsakningsfängelsets iordningställande. Kronan skall vidare betala 25 procent av driftskostnaderna, med det förbehållet att om proportionen av kronans fångar överskrider 25 procent, ersättning skall utgå efter den verkliga proportionen mellan kronans och stadens fångar. Väsentlig ändring i de rättsliga och faktiska förutsättningarna för avtalet ger parterna rätt att påkalla ändring eller jämkning. Avtalet skall träda i kraft den 1 juli 1956. Det gamla avtalets regler om förvaring och underhåll gäller dock tills vidare. Staden har som en förutsättning för sitt godkännande av det föreliggande avtalet uttalat, att uppförandet av en ny byggnad för förvaring av rannsakningsfångar icke skall belasta den kommunala kvoten för förvaltningsbyggnader.

Utredningen föreslår, att det preliminära avtalet godkännes.

Yttranden

Över fångvårdsbyggnadsutredningens förslag i förevarande del har yttrandet avgivits av statskontoret, fångvårdsstyrelsen — efter hörande av anstaltsnämnden vid anstalten på Långholmen —, byggnadsstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms och Örebro län, svenska fångvårdssällskapet, föreningen tjänstemän inom kriminalvården samt Sveriges fångvårdsmannaförbund.

Långholmsanstaltens ersättande med tre nya anstalter av föreslagen typ och storleksordning vinner flertalet remissorgans gillande. *Överståthållarämbetet* finner sålunda att det framlagda förslaget utgör en godtagbar lösning på den alltsedan år 1948 aktuella frågan om nedläggande av centralfängelset på Långholmen och uppförande av erforderliga ersättningsanstalter. Ämbetet understryker emellertid nödvändigheten av att rannsakningsfängelsets platsantal blir tillräckligt stort med hänsyn även till framtida behov. *Länsstyrelsen i Stockholms län* är tilltalad av förslaget om att Långholmsanstalten skall ersättas med två skilda straffanstalter. *Länsstyrelsen* finner nämligen, att alltför stora fängelser ej är ändamålsenliga ur modern vårdsynpunkt och att de kan möta vissa betänkligheter även ur allmänna samhällsplaneringssynpunkter. Även *anstaltsnämnden vid fångvårdsanstalten på Långholmen* hälsar med tillfredsställelse att Långholmsanstalten nedlägges. Nämnden uppger sig under sin verksamhet ha fått starkt intryck av att anstalten har stora brister, vilka praktiskt sett icke längre kan avhjälpas annorledes än genom att helt nya anstalter upprättas.

Nämnden har ingen erinran mot förslaget men ifrågasätter med hänsyn till den osäkra brottsutvecklingen om de föreslagna ersättningsanstalterna är tillräckliga. *Statskontoret* framhåller emellertid, att en större anstalt — proportionellt sett — torde draga lägre anläggnings- och driftskostnader än en mindre. *Statskontoret* anser därför att en ny centralanstalt i Stockholm bör givas sådana dimensioner att den kan inrymma hela det klientel som nu förvaras på Långholmen. Någon centralanstalt bör sålunda, enligt *statskontorets* mening, icke uppföras i Kumla och icke heller någon ändring företagas i nuvarande räjongindelning. Tanken på en sammanslagning av Åkersberga- och Kumlaanstalterna till en enda stor anstalt avvisas däremot av *föreningen tjänstemän inom kriminalvården*, som anser att detta vore att helt förgripa sig på principerna för modern fångvård. Med hänsyn till de ständigt stegrade beläggningssiffrorna och till att de föreslagna anstalterna skall ersätta icke endast Långholmsanstalten utan även anstalten i Örebro med dess nominellt 50 (i verkligheten flera) platser anser föreningen emellertid att anstalterna i Åkersberga och Kumla bör erhålla vardera 300 platser. Föreningen finner vidare att platsantalet vid rannsakningsfängelset i Stockholm är planerat i underkant och föreslår i stället 125 platser. *Länsstyrelsen i Örebro län* understryker angelägenheten av att visst förvaringsutrymme för häktade kommer att stå till förfogande i Örebro.

Frågan om placeringen av de föreslagna anstalterna har icke givit anledning till någon erinran.

De ekonomiska uppgörelser, som utredningen träffat i anledning av anstaltsprojekten, har tagits upp till behandling av några remissmyndigheter. *Byggnadsstyrelsen* finner de angivna köpesummorna för markförvärven i Åkersberga och Kumla skäliga. *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser det för området i Åkersberga avtalade priset i och för sig godtagbart men ifrågasätter allvarligt, huruvida tillräckliga skäl verkligen föreligger för statligt förvärv i detta sammanhang av hela Runö egendom om 161 har. Såväl ur statlig som lokal synpunkt torde, menar länsstyrelsen, i själva verket vägande skäl tala för en begränsning av markförvärvet. Likartade synpunkter anlägges av *statskontoret*, som i denna del anför. Beträffande skäligheten av den begärda köpeskillingen har *statskontoret* under hand inhämtat, att de för inköpet avsedda fyra fastigheterna jämte ytterligare en fastighet vid 1955 års fastighetstaxering samtaxerats till ett belopp av allena 303 800 kronor. Vid sådant förhållande framstår den begärda köpeskillingen — 1 000 000 kronor — som alltför hög, helst som skatt för uppkommen realisationsvinst icke avsetts skola erläggas av säljarna. Redan av detta skäl kan ämbetsverket icke tillstyrka, att det av utredningen begärda medelsbeloppet ställes till förfogande. *Statskontoret* är emellertid av den uppfattningen, att anledning saknas att förvärva större markområde än som erfordras för fångvårdsanstalten. Med det platsantal, som utredningen räknat med (300 platser), har det egentliga anstaltsområdet uppskattningsvis angivits till cirka 200 000 kvm, vartill skulle komma skyddsområde samt utrymme för administrationslokaler. Ett beaktande av *statskontorets* för-

slag, att någon centralanstalt icke uppföres i Kumla, skulle medföra, att platsantalet skulle öka till 500 platser, vilket lärer påfordra ett något större anstaltsutrymme än det ovan angivna. Då Runö gård omfattar över 161 har, är det emellertid uppenbart, att fångvårdsanstalten även i sistnämnda fall skulle komma att taga i anspråk blott en mindre del av gårdens areal. Utredningen har som motiv för ett förvärv av hela egendomen andragit, att »det gjorts gällande, att efter en försäljning av endast de områden som erfordras för fångvårdsanstalten och tillhörande skyddsområde den återstående delen av egendomen inte lämpligen kan utnyttjas som självständigt jordbruk». Vad sålunda anförts framstår som föga övertygande. Ämbetsverket vill därför förorda, att nya förhandlingar upptagas med egendomens ägare i och för inköp av endast det markområde, som direkt påkallas för fångvårdsanstaltens räkning. En dylik begränsning av markförvärvet skulle vidare medföra, att undersökningar icke blir behövliga angående den framtida dispositionen av de fastighetsdelar, som icke erfordras för fångvårdsändamål. Några som helst beräkningar rörande byggnads- och driftkostnaderna för en centralanstalt i Åkersberga har icke företetts. Utredningen har i stället framhållit, att den hade för avsikt att, sedan statsmakterna tagit ställning till förslaget om förläggningsplats, avge ett detaljerat förslag till byggnads- och personalplan för den nya anstalten. Statskontoret kan icke tillstyrka, att förslag om markförvärv för centralanstalten förelägges riksdagen utan att till detsamma fogats en fullständig och klarläggande utredning rörande kostnaderna för anstaltens uppförande och drift. Det uppgjorda utkastet till nytt avtal mellan Kungl. Maj:t och kronan och Stockholms stad rörande nytt rannsakningsfängelse i Stockholm anser sig ämbetsverket kunna godtaga.

Departementschefen

Arbetet med förnyelse av fångvårdens anstaltsbestånd har nu, sedan beslut fattats om ny- och ombyggnad av anstalter för unga intagna samt för förvarade och internerade, ingått i sin tredje etapp, avseende anstalter för ordinärt fångklientel.

Fångvårdsbyggnadsutredningen föreslår att Långholmsanstaltens ca 600 platser skall ersättas genom uppförande av nya anstalter vid Åkersberga och i Kumla för 300, respektive 200 intagna samt av ett rannsakningsfängelse i Stockholm med 100 platser.

Anstalternas slutliga platsantal och deras byggnadstekniska utformning torde få övervägas i samband med att utredningen framlägger förslag till byggnadsplan för anstalterna.

De av utredningen för de båda nya centralanstalterna föreslagna förläggningsplatserna synes vara lämpliga. Genom att utredningen tillförsäkrat anstalterna tillräckligt omfattande markområden har en framtida utbyggnad möjliggjorts, om så skulle visa sig önskvärt; vidare har därigenom förutsättningar skapats för anstalternas ändamålsenliga utformning under hän-

synstagande till såväl fångvårdens som samhällsplaneringens intresse av en viss distans mellan anstalterna och den civila bebyggelsen.

De av utredningen framlagda förslagen till förvärv av mark för nya anstalter i Åkersberga och Kumla anser jag mig sålunda böra godtaga. Mot beräkningen av kostnaderna har jag ej funnit anledning till erinran. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att träffa erforderliga avtal i hithörande frågor.

Jag tillstyrker att 200 000 kronor anslås för det byggnadstekniska utredningsarbetet beträffande Åkersberga- och Kumlaanstalterna.

Överenskommelsen med Stockholms stad om nytt rannsakningsfängelse finner jag vara till fördel såväl för kronan som för staden. Genom att häktet förlagts till polishustomten i omedelbar närhet till stadens domstols- och åklagarlokaler samt lätt tillgängligt för advokater och andra har ett känsligt lokaliseringsproblem bringats till en ur allmänna synpunkter mycket tillfredsställande lösning. Beräkningen av kronans andel i anläggnings- och driftskostnaderna för rannsakningsfängelset innebär enligt det nya avtalet i princip att kronan ersätter staden en fjärdedel av ifrågavarande kostnader, vilket andelstal motsvarar de 25 platser kronan äger disponera för häktade som åtalats vid domstol inom Stockholms län och för sådana av Stockholms rådhusrätt häktade som kvarsitter i häkte, sedan rådhusrättens dom fallit i målet; i den mån den faktiska beläggningen av häktade, för vilka kronan svarar, överstiger 25 procent av den totala beläggningen äger dock staden påfordra ersättning för driftskostnaderna efter ett häremot svarande högre procenttal. Metoden för kostnadsfördelningen mellan staden och kronan har utformats på sådant sätt att den icke skall behöva dra med sig några tidsödande uträkningar i tillämpningen. Då uppgörelsen synes godtagbar, ansluter jag mig till utredningens förslag i detta hänseende. Avtalet har för Stockholms stads del godkänts av stadsfullmäktige genom beslut den 23 januari 1956. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att å kronans vägnar fastställa avtalet. Den ersättning Stockholms stad genom avtalet betingat sig för del av tomtvärdet, skall erläggas i samband med den slutliga uppgörelsen för såväl mark- som byggnadskostnaderna, varför medel nu icke äskas för detta ändamål.

Vid bifall till vad jag i det föregående förordat bör för budgetåret 1956/57 medel anvisas för följande ändamål:

Förvärv av mark för fångvårdsanstalt vid Åkersberga	1 000 000
Förvärv av mark för fångvårdsanstalt i Kumla	540 000
Anslag till byggnadstyrelsen för fortsatt utredningsarbete	200 000

Summa kronor 1 740 000

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtalsbestäm-
melser av det innehåll, som i det föregående angivits, samt
- b) till *Ersättningsanstalter för Långholmen m. m.* anvisa
ett investeringsanslag av 1 740 000 kronor.

[2] Ersättningsanstalt för kvinnofängelset i Växjö m. m.

Fångvårdsbyggnadsutredningen föreslår i förutnämnda betänkande den 2 november 1955 såsom ett andra led i arbetet på centralanstalternas förnyelse att egendomen Hinseberg i Örebro län inköpes och att där anordnas en anstalt för kvinnligt fångklientel i stället för den nuvarande i Växjö.

Fångvårdsbyggnadsutredningens förslag

Kvinnostalten i Växjö är ett cellfängelse av gammal typ. Den togs i bruk redan 1848 och har sedan dess moderniserats vid flera tillfällen. Anstalten har en sluten kvinnoavdelning med 64 platser, en öppen sådan avdelning (Eleonora, ett hus som tidigare bl. a. använts som direktörsbostad) med 10 och en mansavdelning med 18 platser. Det har många gånger varit på tal att ersätta Växjöanstalten med en för vård av kvinnligt klientel mera lämpad anstalt. Strafflagberedningen föreslog (SOU 1944: 50) att Växjöanstalten skulle användas för manligt klientel och att en ny kvinnoanstalt skulle uppföras i Växjötrakten. Den största nackdelen med Växjöanstalten är de bristande möjligheterna till differentiering av klientelet och anstaltens alltför slutna och dystra karaktär. En svår belastning har också varit att det svårskötta kvinnliga alkoholisklientelet hänvisats till denna fångvårdsanstalt i brist på lämpliga vårdmöjligheter inom alkoholistvården. De kvinnliga alkoholisterna har alltid känt det som en mot dem begången orättvisa och som en förnedrande behandling att de vårdats under samma former som om de hade varit dömda för brott. Att även lösdrivarklientel hänvisats till Växjö har jämväl föranlett vissa erinringar. Ungdomsfängelset har vid skilda tillfällen uttryckt sitt starka beklagande av att till ungdomsfängelse dömda kvinnor inte kan avskiljas från det övriga klientelet. Klienteletets fåtalighet har försvårat sådana anordningar.

Vid en klientelgenomgång som utredningen företog den 8 januari 1955 var fördelningen på olika kategorier vid Växjöanstaltens kvinnoavdelningar följande: Häktade 1, undersökningsfall 3, straffriförklarade 2, alkoholister 3, tvångsarbetare 6, ungdomsfängelse ådömda 4, förvarade 3, bötesfångar 1, fängelsefångar 4 och straffångar 32, totalt 59 intagna. Av dessa vistades 10 på Eleonora. Aldersfördelningen var följande: 18—21 år 4, 21—25 år 15, 25—30 år 15 och över 30 år 25. Hemorterna utgjordes av Stockholm 26, Storgöteborg 12, Malmö 5, andra städer 10, landsbygden 5 och Danmark 1. Av samtliga intagna var 12 kvinnor för första gången på anstalt. För hela det kvinnliga egentliga fångvårdsklientelet (akoholisterna således undantagna) föreligger för närvarande ett behov av 80—90 platser.

I Frövi köping ligger egendomen Hinseberg, omfattande fastigheterna Hinseberg 1³ samt Lia 7¹² och 7¹³. På egendomen drives sedan omkring 15 år tillhaka en enskild asylanstalt för obildbara sinnesslöa. Ägaren vill nu av åldersskäl dra sig tillbaka från verksamheten. Ingen har anmält sig som

spekulant för att fortsätta. Eftersom frågan om vården inom Örebro län av sinnesslöa är ordnad, har Örebro läns landsting förklarat sig icke ha några intressen knutna till Hinseberg och medicinalstyrelsen har förklarat sig gärna se att någon annan lämplig verksamhet förlades till egendomen. Köpingen förklarar sig hysa ett stort intresse för att någon likvärdig verksamhet kommer till stånd. Representanter för köpingen har till utredningen meddelat att köpingen med tillfredsställelse skulle se att en fångvårdsanstalt komme till stånd på Hinseberg, och kommunalnämnden har i ett till kommunalfullmäktige den 20 oktober 1955 avgivet utlåtande, varav utredningen erhållit del, föreslagit fullmäktige att göra ett uttalande enligt vilket köpingen skulle förbinda sig att göra allt vad i dess förmåga står för att uppbringa för ändamålet erforderliga bostäder. Utsikterna för att inom ett par års tid få till stånd ett femtontal tjänstemannabostäder, vilket torde vara vad som erfordras, bedömes som goda.

Hinseberg är mycket vackert beläget, skilt från köpingen av en vik av sjön Varingen och delvis kringflutet av vatten. En flottbro leder från köpingen till en mindre holme över vilken vägen fortsätter över fast bro till Hinseberg. Över bron är avståndet till järnvägsstationen ca 1 km. Vägen runt viken är ca 5 km. Från Frövi finns goda järnvägsförbindelser i alla riktningar. Närmaste sjukvårdsinrättning finns i Lindesberg, 20 km från Frövi. Till Örebro är avståndet 29 km.

Hinsebergs egendom omfattar nära 200 har, varav 84 har odlad jord. Lantbruket är sedan några år utarrenderat och drives kreaturslöst. Huvudbyggnaden, som har slottskaraktär, är uppförd år 1803 av J. N. Tersmeden. Dessutom finns ett flertal andra byggnader, varibland skall nämnas patientavdelningarna Stallmästaregården och Parkvillan samt personalbostadshuset Bosshagen och Brunnsvillan. Sjövillan heter arrendatorns bostad och Nain ett bostadshus för en reparatör.

I samarbete med byggnadsstyrelsen har utredningen uppgjort följande plan till Hinsebergs förändring till kvinnoanstalt. I *huvudbyggnaden* behålls i stort sett oförändrade befintliga lokaler för kök, matsalar och personalrum samt lokaler för arbetsterapi. Nuvarande ägarens bostadsvåning omändras till expeditionslokaler. I huset inredes för övrigt dels en mottagningsavdelning på 5 platser i första våningen samt en sjukavdelning på 14 platser i andra våningen. Båda dessa avdelningar får sluten karaktär. I *Stallmästaregården*, som har en vacker samlingssal, omändras befintliga patientrum till dels en avdelning på 8 platser i undervåningen och dels en avdelning på 17 platser i övervåningen, båda avdelningarna av öppen karaktär. I *Parkvillan* göres öppna platser för en avdelning i bottenvåningen med 12 platser och en annan i övervåningen med 14 platser. Ca 500 m från huvudbyggnaden uppföres en *ny sluten avdelning* på 20 platser, till typen påminnande om de avdelningar som ritats för de nya anstalterna i Mariefred och Tumbo. Totalantalet platser blir på detta sätt 90, varav 39 slutna och 51 öppna. Differentieringsmöjligheterna blir goda.

Arbetsdriften ordnas på följande sätt: Gemensamma verkstäder inrättas

för samtliga avdelningar utom mottagnings- och sjukavdelningarna. Systsättningen bör bestå av tvätteri, konfektionssömnad, trädgårdsarbete och arbetsterapi samt ekonomiarbete (handräckning). Arbetslokaler måste anskaffas för i varje fall tvätteri och konfektion.

För personalen kan familjebostäder beredas i Parkvillan (2 rum och kök), Brunnsvillan (3 rum och kök samt 2 rum och kök) och Bosshagen (tre lägenheter på 2 rum och kök i bottenvåningen samt sex enkelrum i övervåningen). Härtill kommer de bostadslägenheter som tillhandahålles av köpingen.

Byggnadsstyrelsen har beräknat kostnaderna för de förändringar och den tillbyggnad som måste ske till ca 2 500 000 kronor, inbegripet verkstäder.

Efter förhandlingar har ägaren gått med på att sälja Hinseberg med ägendomen befintliga inventarier till statsverket för 1 040 000 kronor, varom preliminärt avtal slutits. Enligt avtalet garanterar säljarna, att avflyttning från fastigheterna sker senast den 14 juli 1956. Domänintendenten i norra domänområdet (biträdd av skogsteknisk sakkunnig) har tillstyrkt uppgifvelsen.

Utredningen förordar, att medel för budgetåret 1956/57 anvisas för inköp av Hinseberg med 1 040 000 kronor. Anskaffandet av ytterligare inventarier torde få anstå till påföljande budgetår. Utredningen avser att under år 1956 avge detaljerat förslag till byggnads- och personalplan samt angående arbetsdriftens organisation vid den nya kvinnoanstalten. Utredningen ämnar också utreda frågan om ändringsarbeten vid Växjöanstalten samt möjligheterna att överflytta och omplacera personal.

Hinseberg nedlägges som asylanstalt den 1 juli 1956. De ifrågasatta tillbyggnads- och omändringsarbetena torde inte kunna slutföras förrän under budgetåret 1957/58. Såsom kvinnoanstalt torde Hinseberg kunna tagas i bruk under budgetåret 1958/59. Under budgetåret 1956/57 bör, enligt byggnadsstyrelsens mening, 260 000 kronor anvisas för byggnadsritningar och påbörjande av byggnadsarbetena.

Yttranden

Över fångvårdsbyggnadsutredningens förslag i förevarande del har yttranden avgivits av statskontoret, fångvårdsstyrelsen — efter hörande av anstaltsnämnden vid anstalten i Växjö —, byggnadsstyrelsen, länsstyrelsen i Örebro län, svenska fångvårdssällskapet, föreningen tjänstemän inom kriminalvården samt Sveriges fångvårdsmannaförbund.

Förslaget tillstyrkes av samtliga remissorgan utom statskontoret. Fångvårdsstyrelsen tillstyrker i princip men framför erinringar mot vad som föreslagits beträffande anstaltens platsantal och dispositionen av byggnaderna.

Statskontoret framhåller att frågan om inrättandet av nya fångvårdsanstalter måste bedömas mot bakgrunden av såväl det rådande statsfinansiella läget som förhållandena på byggnadsmarknaden. Ett förnyande av anstalls-

beståndet inom fångvården lär vid sådant förhållande, fortsätter statskontoret, böra ske successivt, varvid under de närmaste åren endast det mest aktuella nybyggnadsbehovet torde kunna tillgodoses. Med hänsyn härtill håller statskontoret före, att åtgärder i första hand bör vidtagas för åstadkommande av ersättningsbyggen för Långholmsanstalten, då de markområden å vilka anstalten är uppförd, försålts till Stockholms stad genom beslut av 1948 års riksdag. Med frågan om uppförande av ytterligare centrala anstalter bör enligt ämbetsverkets mening tills vidare anstå. Statskontoret är således icke berett tillstyrka, att ett nytt kvinnofängelse uppföres i Frövi.

Fångvårdsstyrelsen anför bland annat. Det kvinnliga fångklientelet steg mycket kraftigt under krigsåren men har efter 1947 gått ned till eller under förkrigstidens nivå. Högsta antalet kvinnliga intagna har enligt till fångvårdsstyrelsen inkomna månadskiftesrapporter under åren 1947—1955 uppgått till 85 (1955). För beräkning av platsbehovet på Hinseberg kan man utgå från högsta beläggningen vid Växjöanstalten under de senaste två åren. Denna var år 1954 69 och år 1955 72 intagna. Styrelsen förutsätter att på Hinsebergsanstalten icke skall mottagas andra häktade kvinnor än sådana som häktas inom Örebro län. Övriga häktade kvinnor torde som regel böra förvaras i respektive ortsfängelse. Häktade kvinnor från Stockholms stad och län föreslår styrelsen skola förvaras på rättspsykiatriska kliniken i Stockholm. Denna klinik bör för övrigt, enligt styrelsens mening, mottaga samtliga kvinnor från hela landet, som skall undergå sinnesundersökning eller har straffrifyrkylats. Från högsta beläggningsciffran på Växjöanstalten skall vidare borträknas minst 6 platser, som icke kommer att behövas, när de kvinnliga alkoholisterna icke längre vårdas inom fångvården. Styrelsen anser att platsbehovet på Hinseberg vid sådant bedömande för närvarande icke kan sättas högre än till 63. Om man räknar med ett behov av högst 70 platser finns en marginal för att möta viss stegring av det kvinnliga fångklientelet. Hinsebergsanläggningen är utan tvivel i många avseenden väl lämpad som fångvårdsanstalt för kvinnor. Vad som är ägnat att inge betänkligheter är den omständigheten, att de byggnader som avses till förläggningslokaler för de intagna samt till arbetsalar, expeditioner, kök, matsalar m. m. innehåller större utrymmen än som erfordras för de 90 intagna som de sakkunniga räknat med; om man i likhet med fångvårdsstyrelsen anser att det väl räcker med 70 platser blir disproportionen mera påfallande. De byggnader, som åsyftas, hyser för närvarande tillhoppa 165 patienter, varav 90 i huvudbyggnaden, 41 i Stallmästaregården och 34 i Parkvillan. Vad Stallmästaregården och Parkvillan beträffar synes den i betänkandet föreslagna beläggningen med omkring 25 intagna i vardera byggnaden i och för sig lämpligt avvägd. Svårigheterna koncentrerar sig huvudsakligen kring frågan hur huvudbyggnaden skall kunna effektivt utnyttjas. Till huvudbyggnaden skulle enligt betänkandet förläggas expeditionslokaler, kök, matsalar, personalrum samt bostadsrum för 19 intagna jämte arbetslokaler för dessa. Med hänsyn bland annat till de jämförelsevis

dryga kostnader som huvudbyggnaden och de båda andra förläggingsbyggnaderna till följd av sin storlek kommer att draga för underhåll, uppvärmning, städning och annan renhållning finner styrelsen nödvändigt att man söker finna en bättre användning av utrymmena i denna byggnad. Detta kan ske genom att där anordna ytterligare slutna vårdplatser. Att vissa svårigheter kan uppstå, när det gäller att i en gammal byggnad med stora rum och stor takhöjd inreda mindre enkelrum är givet. När detta ändå skall ske för att skaffa platser för de 19 intagna som enligt förslaget skall placeras där, hör man enligt styrelsens mening gå vidare och till en början iordningställa ytterligare omkring 15 platser. Härigenom skulle uppförandet av den fristående slutna avdelningen i parken kunna slopas eller åtminstone anstå tills vidare.

Departementchefen

Fångvårdens centralanstalter för ordinärt klientel är samtliga ålderdomliga. De behöver ersättas med tidsenliga, för modern fångvård lämpade byggnader. En början har gjorts med det förslag till ersättningsbyggen för Långholmsanstalten, för vilket redogörelse lämnats under punkten [1] av denna proposition. Avsikten är att även övriga centralanstalter successivt skall ersättas med ändamålsenligt utrymme, vilket i princip måste ske genom uppförande av nya byggnader. Detta är emellertid en fråga på jämförelsevis lång sikt och arbetet därmed kommer att utsträckas under en följd av år.

Kvinnooanstalten i Växjö — tillika att betrakta som centralanstalt för gruppen för kvinnligt klientel — är ett fängelse av den gamla typen. Den är icke lämplig för förvaring av kvinnliga intagna. Lokalitetserna medger icke erforderlig differentiering av det med hänsyn till ålder och ådömd på följd heterogena klientelet.

Anstalten i Växjö är emellertid icke sämre än åtskilliga andra slutna anstalter. Det föreligger såsom statskontoret synes avse icke några skäl att ersätta denna anstalt framför en rad andra anstalter. Förslaget går ej heller ut på något sådant utan avser tvärtom att man, samtidigt som en bättre och mer ändamålsenlig kvinnooanstalt erhålles, skall kunna utnyttja Växjöanstalten mera effektivt än för närvarande. Det föreligger nämligen ett mycket starkt behov av slutna anstaltsutrymmen för de mer svårhanterliga bland det manliga fångklientelet.

Fångvårdsbyggnadsutredningen föreslår, att egendomen Hinseberg i Örebro län skall förvärvas och inrättas såsom kvinnooanstalt. Hinseberg beräknas kunna inom en tidrymd av två år och för en ungefärlig kostnad av 2 500 000 kronor omändras för sitt nya ändamål.

Vad utredningen sålunda föreslagit är en ur flera synpunkter fördelaktig lösning. Därigenom erhålles goda och ändamålsenliga förläggingsmöjligheter för det kvinnliga fångklientelet. Av särskilt stor betydelse är att denna

anläggning, som innehåller flera fristående byggnader, möjliggör en lämplig differentiering av de intagna. Genom överförande av det kvinnliga klientelet till Hinseberg kan Växjöanstalten friställas för andra uppgifter. Att genom nybyggnad tillföra fångvården de slutna anstaltsutrymmen, som sålunda erhålles, skulle ta avsevärt mycket längre tid och draga betydligt högre kostnader. Jag tillstyrker därför utredningens förslag att Hinseberg skall förvärfvas för inrättande av en ny kvinnoanstalt. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att träffa avtal angående förvärvet.

Frågorna om anstaltens lämpliga platsantal och utformning och de kostnader som bör nedläggas på denna torde få tagas under övervägande vid den ytterligare utredning rörande bl. a. byggnadsplan för anstalten, varom förslag är att vänta under innevarande år. Jag vill endast i detta sammanhang understryka angelägenheten av att en icke alltför knapp platsreserv beräknas för mötande av en eventuell stegring av den kvinnliga kriminaliteten och för att i behandlingssyfte möjliggöra en tillräcklig differentiering av klientelet. Vidare anser jag i likhet med utredningen att de kvinnliga alkoholister som nu vårdas på Växjö bör tagas om hand inom alkoholistvårdens anstaltssystem. Frågan om tillgodoseende av detta vårdplatsbehov utredes för närvarande av socialstyrelsen och jag förutsätter, att denna fråga skall kunna lösas, innan Hinseberg tages i bruk för sitt nya ändamål. Det är även olämpligt att de kvinnor som dömts till tvångsarbete intages på fångvårdens kvinnoanstalt. Lämpliga åtgärder för omhändertagande av detta klientel bör därför snarast utredas.

För budgetåret 1956/57 bör för förvärv av egendomen Hinseberg jämte vissa till egendomen hörande inventarier beräknas 1 040 000 kronor samt för utförande av byggnadsritningar och byggnadsarbeten på egendomen 250 000 kronor.

I enlighet med det anförda bör under förevarande punkt anvisas (1 040 000 + 250 000) 1 290 000 kronor.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna avtalsbestämmelser av det innehåll, som i det föregående angivits, samt
- b) till *Ersättningsanstalt för kvinnofängelset i Växjö m. m.* anvisa ett investeringsanslag av 1 290 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition, av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Torsten Johansson

Köpekontrakt

Lantbrukarna Sven och Erik Johansson, Åkers Runö, nedan kallade säljarna, försäljer härmed till Kungl. Maj:t och Kronan företrädd av fångvårdsbyggnadsutredningen, nedan kallad köparen, de säljarna tillhöriga fastigheterna Husby 1¹, 2² och 5¹ samt Runö 7¹ i Österåkers socken för en köpeskilling av en miljon (1 000 000) kronor samt i övrigt på följande villkor.

1 §.

Fastigheterna säljas i det skick vari de nu befinna sig och tillträdas av köparen den 14 mars 1957, varvid beträffande åkerarealen dock endast 1/7 behöver vara besädd med höstsäd i väl beredd och gödslad träda.

§ 2.

Köpeskillingen erlägges kontant med 300 000 kronor den 2 juli 1956 och med återstoden på tillträdesdagen.

§ 3.

Säljaren försäkrar att fastigheterna i köparens hand icke skola besväras av andra gravationer än

- 1) kraftledningsservitut enligt inteckning den 24/1 1945, nr 408,
- 2) vägservitut enligt inteckning den 3/3 1948, nr 2067,
- 3) ointecknad servitutsupplåtelse i december 1951 angående rätt till avloppsledning från Runö 5².

Köparen förbinder sig att respektera den under 3) avsedda upplåtelsen, beträffande vilken upplåtelsehandlingen företetts för köparen.

§ 4.

Arrende, hyra och annan inkomst som belöper på tiden före tillträdesdagen tillfaller säljarna.

§ 5.

Skatter och andra avgifter, som utgå för fastigheterna och belöpa på tiden före tillträdesdagen betalas av säljarna.

§ 6.

Säljarna äga icke annorledes än till husbehov avverka skog på fastigheterna.

§ 7.

Säljarna ansvara för att fastigheterna under tiden intill tillträdesdagen äro brandförsäkrade till betryggande belopp.

Skulle eldsolycka övergå fastigheterna före tillträdesdagen, uppbär köparen utfallande brandskadeersättning.

§ 8.

130 betalda andelar i Österåkers Elektriska Distributionsförening tillfalla köparen.

§ 9.

Sedan köpeskillingen guldits, skall säljarna till köparen överlämna köpebrev, nytt gravationsbevis, brandförsäkringsbrev, kartor jämte övriga handlingar som röra fastigheterna.

§ 10.

Köparen svarar för lagfartskostnaderna.

§ 11.

Detta köpeavtal gäller för säljarnas vidkommande endast under förutsättning att riksskattenämnden eller i förekommande fall Regeringsrätten förklarar att den genom försäljningen uppkomna vinsten icke kommer att jämlikt 35 § kommunalskattelagen till någon del beskattas såsom realisationsvinst och för köparens vidkommande endast under förutsättning att Kungl. Maj:t före den 2 juli 1956 godkänner detsamma.

§ 12.

Köparen medger säljarna rätt att arrendera Runö 7¹ enligt denna dag ingånget villkorligt arrendekontrakt, därest säljarna senast den 1 januari 1957 lämnar besked, huruvida de önskar vidbli arrendekontraktet.

§ 13.

Av detta kontrakt äro två likalydande exemplar upprättade av vilka parterna tagit var sitt.

Stockholm den 2 nov. 1955

För Kungl. Maj:t och Kronan

Thorwald Bergquist

Åkers Runö den 2/11 1955

Sven Johansson

Erik Johansson

Sven och Erik Johanssons egenhändiga namnteckningar bevittna:

Gunvor Pettersson

Kontorist

Väplinge, Jakobsberg

Ulla Wellsmo

Kontorist

Erik Dahlbergsg. 14

Bilaga B

Avtal

Mellan fångvårdsbyggnadsutredningen för Kungl. Maj:t och Kronan (kronan) å ena sidan samt särskilda av Stockholms stadskollegium utsedda delegerade (staden) å den andra har följande avtal slutits under förutsättning av Kungl. Maj:ts respektive Stockholms stadsfullmäktiges godkännande.

§ 1.

För att möjliggöra stadens snara tillträde av tomten nr 2, 3, 4, 5 i kv. Långholmen inom Högalids församling här i staden, vilken tomt staden med äganderätt förvärvat av kronan genom avtal den 30 juni 1948 för att tillträdas senast den 1 januari 1955 — därest visst angivet hinder däremot ej uppstode — utfäster sig kronan att för flyttning av den å tomten befintliga fångvårdsanstalten snarast möjligt färdigställa därför å annan plats erforderliga fångvårdsanläggningar.

§ 2.

Staden svarar för förvaring och underhåll av följande kategorier häktade, nämligen

a) personer, som åtalats vid Stockholms rådhusrätt för brott, till och med dagen för rådhusrättens dom;

b) personer, som gjort sig skyldiga till lösdriveri, till och med dagen för poliskammarens utslag.

§ 3.

För häktade, rörande vilka rådhusrätten eller poliskammaren beslutat om undersökning av sinnesbeskaffenheten och som till följd därav intagits å fångvården tillhörande sinnessjukavdelning, skall staden ersätta fångvården efter avgiven räkning dess utgifter för utspisning åt de häktade efter det för avdelningen gällande portionspriset (sålunda allenast kostnad för i portion ingående proviantartiklar).

§ 4.

Staden åtager sig, att, så snart möjligheter därtill föreligga, i ett stadens rannsakningsfängelse förvara och underhålla härovan i § 2 omnämnda för brott eller lösdriveri häktade personer.

Intill dess stadens åtagande enligt denna punkt kan fullgöras, äger staden ej förfoga över den del av Långholmsanstalten, som erfordras för häktade, och gäller beträffande de i § 2 nämnda häktade vad i § 1 c) i avtalet den 22 januari 1947 stipulerats.

§ 5.

Staden förbinder sig vidare att så snart förhållandena på penning- och byggnadsmarknaden så tillåta iordningställa ett rannsakningsfängelse med 100 platser, varav 25 skola disponeras av kronan.

§ 6.

För stadens åtagande i detta avtal skall gälla följande villkor:

- a) 1. Kronan skall lämna staden ersättning med 135 625 kronor utgörande 25 procent av det efter gemensam värdering till 542 500 kronor fastställda värdet å den mark, som anses erforderlig för rannsaktionsfängelset med tillhörande anordningar.
2. Kronan skall ersätta staden med 25 procent av faktiska byggnads- och inventariestkostnader för fängelseanläggningens iordningställande.
- b) Kronan skall för varje kalenderår i efterskott ersätta staden 25 procent av dess samtliga faktiska kostnader för driften av rannsaktionsfängelset, dock ej för räntor å upplånade medel.

Därest något år antalet underhållsdagar för de i anstalten på kronans platser förvarade häktade skulle överstiga 25 procent av det totala antalet underhållsdagar för samtliga i anstalten förvarade, skall kronans ersättning till staden beräknas efter närmast liggande hela procenttal.

§ 7.

Därest väsentlig ändring skulle inträda i de rättsliga och faktiska förutsättningarna för den förvaring och det underhåll av häktade, som staden i detta avtal förutsättes ha ansvaret för, eller för de häktade, som staden i detta avtal mot ersättning åtagit sig ansvaret för, äga parterna påkalla ändring eller jämkning av detsamma.

§ 8.

Detta avtal träder i kraft den 1 juli 1956. Med ikraftträdandet skall det från och med den 1 juni 1947 löpande avtalet i samma ämne upphöra att gälla med beaktande av här ovan i § 4 intaget förbehåll.

Stockholm den 2 november 1955.

För Kungl. Maj:t och Kronan:

Fångvårdbyggnadsutredningen

THORWALD BERGQUIST

Sven Fischier

För Stockholms stad:

Stadskollegiets särskilda delegerade

JOAKIM GARPE

Inge Hörlén